

DANIEL GARCIA-SALA

JOAN FRANCESC MIRA

ESCRITOR

«'Nacionalisme' ha sigut una paraula d'emancipació»

Joan Francesc Mira publica 'El cercle màgic. Assaigs sobre cultures, poble i nacions', una tria dels seus escrits d'antropologia

◆◆◆◆ Daniel Martín / Castelló de la Plana

Quin balanç fa de tota una vida dedicada a intentar explicar el món i la seua complexitat?

El món o la societat no es poden explicar perquè no existeixen. Existeixen moltes coses, situacions, etapes històriques... Per exemple, tota la meua elaboració teòrica sobre el concepte de nació en els nacionalismes clàssics europeus, que no té res a veure amb el que ara es considera nacionalisme, que sembla una mala paraula, tot i que durant molt de temps ha sigut una paraula enormement constructiva, democràtica i positiva, i per a mi també ho és perquè no me la vull deixar robar per l'extrema dreta i els fatxes. Nacionalisme ha sigut una paraula d'emancipació en la història d'Europa perquè, si no, Europa encara estaria dividida en quatre imperis.

Citi'm un projecte frustrat.

En la dècada dels 60 o 70 ens vam trobar amb un País Valencià en

què estava tot per fer. Si jo hagués nascut a Milà, Zuric o Boston, m'hauria dedicat només a una de les coses que realment m'interessaven, la filologia clàssica, l'antropologia, la literatura o, fins i tot, l'activisme cívico-polític, però m'ha tocat fer això, i això altre, i això altre... Per tant, ¿de què m'he quedat més frustrat? De no haver-me pogut dedicar a una sola cosa, perquè dedicant-te a moltes coses coneixes molts àmbits però sempre et quedes curt.

Per què ja no vol escriure més sobre antropologia?

Perquè ja n'hi ha prou. Tinc moltes coses per fer i em queda poc de temps en la vida. Escriure sobre antropologia requereix molta dedicació perquè cal fer-ho d'una manera molt metòdica. L'espai que ha deixat l'antropologia, l'ha guanyat la literatura.

“SÉ QUE SOC INCÒMODE I QUE PENSAR ÉS MOLT PESAT, PER AIXÒ NO EM FACAS NINGÚ”

La tria dels 25 articles que formen el llibre i que abasten la seua obra entre els anys 1973 i 2008 l'han feta les antropòlogues Beatriz Santamarina i Teresa Vicente. Comparteix la selecció? Bàsicament, sí.

Sovint es queixa del que anomena “reduccionisme del pensament intel·lectual”.

En aquest país tot el concepte extensíssim de memòria històrica sembla que es redueix a la repressió d'un dels bàndols que isqueren de la Guerra Civil. ¿Tota la resta de la història no necessita cap memòria? Això suposa una reducció de l'observació brutal. Perquè una paraula genèrica passa a significar només una cosa puntual.

Sempre ha reivindicat la cultura clàssica però cada vegada és menys valorada.

a

llegim

38-39

● Entrevista a Jordi Lara: a 'Sis nits d'agost' reconstrueix la mort de Xirinacs ● 'Persecució', la nova novel·la de Toni Sala

40-41

● El feminisme a Barcelona als anys 70 i 80, segons Isabel Segura ● Els meravellosos ratolins de Jill Barklem

Això és un tòpic del pessimisme de moda, perquè sembla més progrés. Que si cada vegada és llig menys, que si la literatura no té interès, que si els clàssics no interessaven... És simplement fals: els clàssics tenen molts lectors, i la bona literatura també. De fet, es publiquen massa llibres perquè més de la meitat acaben anant a la picadora de paper, entre ells massa llibres pagats per les institucions. S'hauria de publicar en relació amb la demanda que hi ha. Sé que quan dic aquestes coses soc incòmode, i que pensar és molt pesat, i per això no em fa cas ningú, perquè vaig a contracorrent.

On se sent menys reconegut, al País Valencià o en general?

A Barcelona prou més que ací [País Valencià]. Un exemple: quan vaig publicar la traducció dels Evangelis, que estan traduïts amb variants valencianes, a la presentació de Barcelona hi havia dos bisbes, un grapat de canonges i Jordi Pujol, i vaig fer més de 30 entrevistes. A València zero.

I com es conviu amb la dedicació a un país que no li correspon?

Doncs una miqueta com els amors. Jo tinc un amor infinit per la ciutat de València, però em cabreja moltíssim. Perquè passen completament. Les institucions públiques d'abans, les d'enmig i les d'ara. En temps del PSOE, en temps del PP i en temps actuals.

Actualment el valencià és més estudiat que mai però se n'ha reduït l'ús social. Com es resoldrà la disjuntiva?

En l'evolució d'aquests dos fenòmens serà molt important la dimensió política i que les institucions públiques utilitzen el valencià com a llengua pròpia, però per això els socialistes s'hauran de convèncer que la llengua nacional és el valencià, i que no només és una llengua bonica, respectable o cooficial, sinó la llengua del país. I això és ideologia.

¿La creixent cultura audiovisual amenaça la vigència de l'escripta?

La gent que no alça el cap de les pantalles, ¿fa 50 o 60 anys quantes hores passava llegint? Poques, veritat? Doncs això, hem reduït una cosa que no existia. És que vivim de tòpics.

Està treballant en la continuació del *Tramvia groc* [novel·la on narra la infantesa], per explicar la seua adolescència al monestir navarrés d'Iratxe, on va cursar tres anys de filosofia. En quin moment de l'escriptura es troba?

Estic a mig camí.

Per cert, aquesta entrevista coincidirà a la mateixa pàgina amb Jaume Cabré, que també ha reunit les seues reflexions sobre la lectura, l'escriptura, la música i l'art. Me n'alegre perquè és el millor novel·lista de tota la història de la literatura catalana. Sap què vol, expressa realitats o situacions molt profundes de la condició humana i la seva obra està molt ben escrita. En això ens entenem molt. Sabem què costa intentar escriure bé. —

“Com a escriptor soc un sac de dubtes”

Jaume Cabré recull en un volum tres assajos sobre els reptes i les satisfaccions de fer literatura. Els ha presentat a la Biblioteca Jaume Fuster de Barcelona

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Jaume Cabré assegura que no para d'escriure. “Treballa cada dia”, diu a un lector que li acaba de recriminar –amb afecte– que publica pocs llibres i que el voldria poder llegir amb més assiduitat. “Hi ha autors que van més de pressa, d'altres que van més a poc a poc, i n'hi ha que són un sac de dubtes..., *c'est moi*”: Cabré admet amb un somriure al rostre aquesta feblesa, que molt probablement jugui a favor de les seves novel·les, ambiciosos, robustes i d'una repercussió cada cop més remarcable, tant a Catalunya com a la resta del món. La sala d'actes de la Biblioteca Jaume Fuster és plena de devots de la seva obra.

“Potser no ho sabeu –diu Anna Guitart, que acompanya l'autor dalt l'escenari–, però tots vosaltres sou jueus, segons recorda en Jaume citant George Steiner a *Tres assaigs*”. L'autor aclareix l'afirmació davant dels ulls de sorpresa d'algun dels assistents. “Un jueu és aquell que quan el porten a la pira per convertir-lo en fum encara està corregint unes galerades –diu–. El jueu té la casa plena de llibres i discos, que formen part del que més s'estima a la vida. També és aquell que llegeix amb un llapis a la mà per subratllar frases que li interessin”. Cabré, que reconeix trobar-se en una fase més de relectures que de descobertes –“fa temps que no llegeixo res nou que em faci explotar per dins”, diu–, afegeix que a vegades, quan es troba amb un llibre que ja coneixia i que està ple de marques seves, se'n riu

de la seva “ingenuïtat” quan destacava algunes idees que ara ja no l'entornen tant. O al revés: “També veig que havia passat per alt coses que ara em semblen importants”.

Fugir de les novel·les

La conversa amb Anna Guitart està motivada per l'última novetat de l'autor, *Tres assaigs* (Proa), que reuneix tres llibres de reflexió publicats amb anterioritat, *El sentit de la ficció* (1999), *La matèria de l'esperit* (2005) i *Les incerteses* (2015), encapçalats per un pròleg nou de D. Sam Abrams. “Es pot llegir com a eina o instrument per acompanyar o suplementar la lectura de l'obra creativa de Jaume Cabré”, escriu. També hi ha l'opció d'abordar-la com a “lectura lliure i independent”: l'autor “utilitza l'assaig com a eina de comunicació i transmissió de coneixement i com a eina d'expressió, és a dir, com a eina de creació artística”. “Cadascun d'aquests tres llibres que integren *Tres assaigs* han sigut la manera de fugir de novel·les que m'havien costat molt –recorda Cabré–. Després de la batalla de *L'ombra de l'eunuc* [1996] necessitava posar aire i llunyania respecte a aquell món. Em va sortir de manera molt casual, però m'hi vaig trobar bé”. Potser per això després de *Les veus del Pamano* (2004) va tornar-hi. “Hi vaig passar set anys, amb els personatges d'aquesta novel·la –diu–. Comences una història i es va complicant. Llavors penses: «Déu meu!» Vas treballant i treballant, fins que arriba un moment en què

TRES ASSAIGS
JAUME CABRÉ
PROA
560 PÀG. / 21,50 €

dones una novel·la per *inacabada*. Això passa quan veig que començo a espatllar la cosa en què treballava”.

L'índex de matèries del final del volum està acompanyat d'un generós índex onomàstic en què apareixen escriptors, filòsofs, pintors i músics. “No tens prou vida per saber què t'interessaria llegir –explica–. L'atzar o un bon consell et poden ajudar. De fet, entrar en una biblioteca com aquesta o en una bona llibreria et mareja. Recordo que fa anys, parlant amb en Jaume Vidal Alcover, li deia: «M'agradaria haver llegit tot el que has llegit tu». I ell em va respondre: «No et preocupis. Llegir és com el nedador que, per molt que avanci, sempre veu la línia de l'horitzó al mateix lloc». La literatura no ens l'acabem mai, soc un lector incomplet però feliç”.

Per a Cabré, escriure han sigut i continuen sent “vitamines”. “A vegades em puc sentir cansat, però si deixés d'escriure sé que em trobaria pitjor”, admet. La contrapartida és que, des que va publicar *Fra Junoy o l'agonia dels sons* (1984), cada vegada que acaba una novel·la es desmaia. L'última vegada va ser amb *Jo confesso* (2011), que s'ha traduït a 23 llengües i de la qual s'han venut més d'un milió d'exemplars. “Va ser a Tolosa, poc després d'acabar el llibre –recorda–. Quan deixes una novel·la com *Jo confesso*, que em va costar vuit anys de feina, vas fent altres coses i dissimulant, però un dia et torna tot de cop, perquè haver abandonat els personatges amb qui has conviscut tant de temps es paga”. ◆◆

JAUME CABRÉ A LA BIBLIOTECA JAUME FUSTER DE BARCELONA ACOMPANYAT DE LA PERIODISTA ANNA GUITART. CÈLIA ATSET